

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2019, sp. zn. 5 Tdo 1069/2019, ECLI:CZ:NS:2019:5.TDO.1069.2019.2

Číslo: 57/2021

Právní věta:

I. Obviněným ve smyslu § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., který je oprávněn podat dovolání, se rozumí i osoba, jíž byla zabráná věc k návrhu státního zástupce podanému poté, co tato osoba byla pravomocně zproštěna obžaloby nebo bylo její trestní stíhání pravomocně zastaveno.

II. Podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku nelze uložit ochranné opatření zabrání věci zásadně takové osobě, která nabyla věc, jež by jinak mohla být zabráná, v dobré víře.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.12.2019

Spisová značka: 5 Tdo 1069/2019

Číslo rozhodnutí: 57

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Dovolání, Obviněný, Zabrání věci

Předpisy: § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku
§ 265d odst. 1 písm. c) tr. ř.
§ 32 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání, které podal L. F., podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2019, sp. zn. 7 To 469/2018, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 6 T 262/2015. Podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Nejvyšší soud přikázal Obvodnímu soudu pro Prahu 2, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh trestního řízení

1. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 6 T 262/2015 (dále jen „usnesení soudu prvního stupně“, nebude-li výslovně uvedeno jinak), bylo podle § 101 odst. 2 písm.

e) tr. zákoníku rozhodnuto o zabrání nemovitých věcí, které byly předtím podle § 79d odst. 1 tr. ř. zajištěny usnesením policejního orgánu ze dne 11. 7. 2011, č. j. OKFK-156-2/TČ-2011-200204, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. 12. 2011, sp. zn. 1 To 52/2011, a Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 12. 2012, sp. zn. 6 To 72/2012. Jde o nemovité věci vedené Katastrálním úřadem v XY, v katastrálním území XY, na listu vlastnictví č. XY, vlastníka L. F., a to v rozsahu specifikovaném podle stavu uvedeného v příklepu soudního exekutora D. T. ze dne 1. 12. 2005, sp. zn. EX 298/03, a konkrétně citované v usnesení soudu prvního stupně (dále ve zkratce jen „nemovité věci“, případně také jen „nemovitosti“).

2. Proti usnesení soudu prvního stupně podal dovolatel stížnost, o níž rozhodl Městský soud v Praze usnesením ze dne 4. 1. 2019, sp. zn. 7 To 469/2018 (dále jen „usnesení soudu druhého stupně“, popřípadě „napadené usnesení“), tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl.

3. Ochranné opatření zabrání výše uvedených nemovitých věcí podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku bylo uloženo k návrhu státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 21. 10. 2016, sp. zn. 7 VZV 14/2013. Státní zástupce podal tento návrh poté, co jednak bylo v trestním řízení vedeném proti dovolateli usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. 10. 2016, sp. zn. 6 T 262/2015, pro promlčení zastaveno jeho trestní stíhání pro skutek, v němž byla spatřována pomoc k trestnému činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. a) zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů, účinného do 30. 6. 2006, dále ve zkratce jen „tr. zák.“ (šlo o 1. skutek z obžaloby státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 7 VZV 14/2013), a jednak byl dovolatel rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 12. 2. 2016, sp. zn. 7 T 10/2014, ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 11. 8. 2016, sp. zn. 67 To 127/2016, podle § 226 písm. c) tr. ř. zproštěn obžaloby pro skutek, v němž byl spatřován pokus trestného činu poškozování věřitele podle § 8 odst. 1 a § 256 odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zák. (šlo o 2. skutek z téže původní obžaloby státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 20. 1. 2014, sp. zn. 7 VZV 14/2013), neboť nebylo prokázáno, že tento skutek spáchal dovolatel.

4. O zmíněném následném návrhu státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 21. 10. 2016, sp. zn. 7 VZV 14/2013, jímž navrhl zabrat L. F. uvedené nemovité věci, rozhodl nejprve Obvodní soud pro Prahu 2 svým usnesením ze dne 17. 4. 2018, sp. zn. 6 T 262/2015, tak, že se tento návrh zamítá, neboť nejsou splněny důvody pro uložení ochranného opatření zabrání věci podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jak státní zástupce sám navrhoval, protože státní zástupce podle soudu prvního stupně neunesl důkazní břemeno k prokázání zavinění dovolatele k tvrzenému trestnému činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. zák. Ke stížnosti státního zástupce bylo toto první usnesení soudu prvního stupně zrušeno usnesením Městského soudu v Praze ze dne 26. 6. 2018, sp. zn. 7 To 213/2018, a věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, protože soud druhého stupně dospěl k závěru, že vedle důvodu pro zabrání věci podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku přichází v úvahu ještě důvod uvedený v § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Stížnostní soud pak uložil soudu prvního stupně, aby se v dalším řízení zabýval tím, zda jsou splněny podmínky pro uložení ochranného opatření zabrání věci podle posledně uvedeného ustanovení. Až v návaznosti na toto kasační usnesení Městského soudu v Praze rozhodl Obvodní soud pro Prahu 2 výše uvedeným usnesením ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 6 T 262/2015, o zabrání nemovitých věcí ve vlastnictví dovolatele. Stížnost L. F. proti tomuto usnesení byla pak usnesením Městského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2019, sp. zn. 7 To 469/2018, zamítnuta.

II. Dovolání

5. Proti tomuto usnesení soudu druhého stupně podal L. F. prostřednictvím svého obhájce dovolání z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., neboť podle něj nebyly splněny podmínky

stanovené zákonem pro uložení ochranného opatření spočívajícího v zabránění nemovitých věcí.

6. Dovolatel zejména namítl, že zabrané nemovité věci nabyt v dobré víře postupem, který byl v té době legální, nešlo o zakázané jednání a nebylo možno v době konání exekuční dražby ani zvažovat jeho trestní stíhání. Ostatně také soud prvního stupně konstatoval, že se obviněný nedopustil ničeho nezákonného. Pokud jde o další trestní stíhání jiných osob, je podle dovolatele zřejmé, že se orgány státní moci zcela nepochopitelně opozdily, až došlo k promlčení trestního stíhání, a poté se zjevně snažily napravit své opomenutí tímto trestním řízením. Ač se exekuční dražba konala dne 1. 12. 2005 a po stránce formálních náležitostí byla bezvadná, až v roce 2018 bylo rozhodnuto o zabránění nemovitých věcí na základě zákonného ustanovení, které bylo účinné od 17. 3. 2017 (správně od 18. 3. 2017). Podle dovolatele tedy jde, byť je mu známo ustanovení § 3 odst. 2 tr. zákoníku, o nepřípustnou retroaktivitu, a to i s ohledem na ustálenou judikaturu Ústavního soudu (k tomu odkázal na jeho nálezy ze dne 22. 2. 1996, sp. zn. [III. ÚS 232/95](#), a ze dne 8. 6. 1995, sp. zn. [IV. ÚS 215/94](#)). Navíc s ohledem na časový odstup od konané dražby, pro který bylo z důvodu promlčení zastaveno trestní stíhání soudního exekutora, jenž prováděl dražbu, se dovolateli jeví následný faktický postih nabyvatele nemovitých věcí zabráním vydraženého majetku v rozporu se zásadami právního státu. Dovolateli není ani jasné, kde je ve vztahu k jeho osobě veřejný zájem, neboť předmětné nemovitosti drží již více než 12 let. Dovolateli je známo, že o ochranných opatřeních se rozhoduje vždy podle zákona účinného v době rozhodování, nicméně v nyní projednávaném případě je podle něj zjevné, že s ohledem na velký časový odstup nehrozí nikomu žádná újma. Dovolatel k této námitce uzavřel, že napadenými rozhodnutími došlo k narušení principu právní jistoty a ochrany majetku získaného v dobré víře od osoby vykonávající veřejnou moc, k čemuž odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu.

7. Dovolatel dále poukázal na ustanovení § 329 odst. 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož zaplatí-li vydražitel nejvyšší podání řádně a včas, přejde na vydražitele vlastnické právo k vydražené věci anebo souboru vydražených věcí, a to s právními účinky k okamžiku udělení příklepu, přičemž přechodem vlastnictví na vydražitele zanikají zástavní a zadržovací práva a další práva váznoucí na věci. Dovolatel zdůraznil, že takovým přechodem vlastnického práva zanikají ze zákona všechna věcná i obligační práva k věci cizí, která na věci (souboru věcí) do té doby vázla, přičemž jako příklad zmínil zástavní a zadržovací právo, zajišťovací převod práva, předkupní právo, nájemní právo apod. Dovolatel poukázal rovněž na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2004, sp. zn. [22 Cdo 1229/2003](#), podle kterého k přechodu práva dochází i tehdy, pokud povinný nebyl vlastníkem dražené věci a její vlastník o probíhajícím výkonu rozhodnutí nevěděl. Vydražitel tak podle názoru dovolatele nabývá věc originárně, jde o přechod vlastnického práva.

8. V nyní posuzovaném případě bylo podle názoru dovolatele prokázáno, že dražba proběhla po formální stránce v souladu se zákonem a vydražitel L. F. nabyt vlastnictví na základě postupu aprobovaného právním řádem. Všechny tyto skutečnosti dovolatel během trestního řízení sice namítl, ale soudy nižších stupňů na ně nebraly zřetel (s výjimkou prvního usnesení soudu prvního stupně, jímž byl návrh státního zástupce na zabránění nemovitých věcí zamítnut a které bylo následně zrušeno). Orgány činné v trestním řízení tedy užily zákon v jeho neprospěch a zcela pominuly osobu, která zavinila, že dovolatel vydražil v dobré víře předmětné nemovité věci za částku ve výši 29 030 000 Kč. Podle názoru dovolatele tak zcela rezignovaly na to, kdo celou situaci zavinil, a hojily se na osobě, která v souladu s presumpcí, že postup exekutora jako orgánu vykonávajícího veřejnou moc bude v souladu se zákonem, zcela důvěřovala tomu, že dražba byla konaná v souladu s právem. V této souvislosti dovolatel odkázal na náleží Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. [I. ÚS 1470/17](#). Analogicky dovolatel upozornil na čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, podle kterého se trestnost činu posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, přičemž pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější. Dovolatel vyjádřil

přesvědčení, že ochranné opatření uložené v této trestní věci je *de facto* trestem vůči jeho osobě, neboť v případě, že je tzv. zdrojový delikt promlčen a nikdo nemůže být za něj stíhán, se vůči němu uplatňuje represivní opatření státu, aniž by se čehokoliv dopustil. Za této situace měl dovolatel za to, že postup státu vůči němu vykazuje znak svévole (možná i pod vlivem společenské situace poškozených v kauze H-SYSTEM, kterou však dovolatel nikterak nezavinil) a postrádá ústavněprávní konotace.

9. Závěrem dovolatel uvedl, že v daném řízení nebyl nikterak bezpečně a nade vší pochybnost prokázán ani zdrojový delikt, ač je to zákonným předpokladem k uložení ochranného opatření. To, co uváděly soudy nižších stupňů, jsou podle dovolatele dedukce, nijak bezpečně prokázané provedenými důkazy.

10. Dovolatel tedy trval na tom, že ochranné opatření bylo uloženo, aniž byly splněny podmínky pro jeho uložení stanovené v trestním zákoníku, a navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2019, sp. zn. 7 To 469/2018, jakož i usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 6 T 262/2015, a buď podle § 265m odst. 1 tr. ř. sám zamítl návrh státního zástupce na zabránění předmětných nemovitých věcí, nebo aby věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření k dovolání

11. Dovolání L. F. bylo zasláno nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu vyjádřil prostřednictvím státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství.

12. Státní zástupkyně nejprve připomněla, že podle § 3 odst. 2 tr. zákoníku se o ochranném opatření rozhodne vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhoduje, a tento princip je výjimkou z ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku. Odůvodnění uvedeného postupu je třeba hledat v tom, že v zájmu prevence je nutno užívat nejnovějších a co nejúčinnějších ochranných opatření, přičemž nejde o opatření difamující. Jestliže tedy v případě ochranných opatření zákon hovoří o výjimce z obecných pravidel, podle státní zástupkyně se L. F. nemůže dovolávat těchto obecných pravidel ve svém dovolání.

13. Státní zástupkyně dále zrekapitulovala průběh exekuční dražby, v které dovolatel nabyl předmětné nemovité věci v katastrálním území XY. Na základě toho státní zástupkyně nepřisvědčila námitkám dovolatele, neboť podle ní v posuzované trestní věci není možné dospět k závěru, že k zabránění věci došlo na základě libovůle státního orgánu, protože byl prokázán vztah zabraných věcí k trestné činnosti jiné osoby, stejně jako skutečnost, že předmětné nemovité věci jsou ve vlastnictví L. F., který je nabyt příklepem ve veřejné dražbě. Rovněž je podle ní třeba zdůraznit, že institut zabránění věci je reakcí na požadavky plynoucí z aktu mezinárodního práva veřejného a evropského práva a k tomu je třeba odkázat především na Úmluvu o praní a vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1997 Sb.).

14. Z výše uvedených důvodů proto státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl dovolání L. F. jako zjevně neopodstatněné.

IV.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, zda jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení, a to včetně povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označenému dovolacímu důvodu.

16. Dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí soudu ve věci samé, a to proti rozhodnutí soudu druhého stupně, a zákon proti takovému rozhodnutí dovolání připouští (§ 265a odst. 1 tr. ř.). Rozhodnutím ve věci samé se podle § 265a odst. 2 písm. h) tr. ř. rozumí (mimo jiné) také rozhodnutí, kterým byl zamítnut řádný opravný prostředek proti usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř., tj. usnesení, jímž bylo uloženo ochranné opatření. Dovolatel podal své dovolání prostřednictvím obhájce ve smyslu § 265d odst. 2 tr. ř., v zákonem stanovené lhůtě podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. a dovolání splňuje též obsahové náležitosti uvedené v § 265f odst. 1 tr. ř.

17. Dovolatel uplatnil dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., pro který je možno podat dovolání, pokud bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení. Nejvyšší soud shledal, že námitky, které dovolatel ve svém dovolání uvádí, spadají pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., resp. ve spojení s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. v jeho druhé alternativě, který ve skutečnosti, ač jej formálně neuvedl, obviněný uplatnil (toto pochybení samo o sobě nebylo natolik závažné, aby jen proto bylo jeho dovolání odmítnuto).

18. Vystala ovšem otázka, nakolik byl L. F. osobou oprávněnou podat dovolání, neboť trestní řád omezuje okruh osob oprávněných podat dovolání v § 265d odst. 1 tr. ř., přičemž ve znění účinném v době podání dovolání jej omezil toliko na nejvyššího státního zástupce a obviněného (tedy např. poškozený či zúčastněná osoba nejsou osobami oprávněnými podat dovolání). Protože v dané věci bylo ukládáno ochranné opatření L. F. jako osobě, která v té době již nebyla trestně stíhána (formálně nebyla obviněná), bylo třeba této otázce věnovat pozornost.

19. Bylo tedy zapotřebí vyřešit otázku, zda dovolatel, který byl v téže věci trestně stíhán (měl postavení obviněného), pozbyl takové označení a z něj plynoucí oprávnění podat dovolání jen proto, že jeho trestní stíhání bylo předtím pravomocně skončeno, a zda v řízení o následně podaném návrhu na zabránění věci mu svědčí takové postavení, a to i pro účely dovolacího řízení, či nikoli. Obviněný je totiž ve své podstatě v této věci „bývalým“ obviněným (viz toto označení např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. [4 Tdo 1118/2017](#)), následně bylo proti němu vedeno řízení o návrhu státního zástupce na zabránění věci (viz shora reprodukci dosavadního průběhu trestního řízení). Podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. [ve znění účinném do 30. 11. 2019, po tomto datu jde o ustanovení § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř.] je osobou oprávněnou k podání dovolání proti rozhodnutí soudu druhého stupně také obviněný, a to pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká. Je přitom nepochybné, že v dané věci bylo napadáno usnesení soudu druhého stupně, jímž byla zamítnuta stížnost proti usnesení soudu prvního stupně, kterým bylo uloženo ochranné opatření zabránění věci podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. ř., tedy bylo napadeno takové rozhodnutí, u něhož se dovolání připouští, jak již bylo uvedeno shora - viz § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. ve spojení s § 265a odst. 2 písm. e) tr. ř. Je též zjevné, že se tato rozhodnutí bezprostředně dotýkají L. F., neboť jimi byly zabráněny jeho nemovité věci.

20. Při řešení této otázky vycházel Nejvyšší soud též z dosavadního průběhu trestního řízení, jak již bylo rozvedeno shora. Proti dovolateli bylo v tomto trestním řízení vedeno trestní stíhání jednak pro skutek právně kvalifikovaný jako pomoc k trestnému činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 10 odst. 1 písm. c) a § 171 odst. 2 písm. a) tr. zák., které bylo usnesením Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 10. 10. 2016, sp. zn. 6 T 262/2015, zastaveno z důvodu promlčení, a jednak pro skutek právně kvalifikovaný jako pokus trestného činu poškozování věřitele podle § 8 odst. 1 a § 256 odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zák., pro který byl (po vyloučení věci k samostatnému projednání) obviněný zproštěn obžaloby podle § 226 písm. c) tr. ř. rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 12. 2. 2016, sp. zn. 7 T 10/2014, ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 11. 8. 2016, sp. zn. 67 To 127/2016. Teprve v návaznosti na to, že trestní stíhání obviněného bylo skončeno jednak pravomocným usnesením o zastavení trestního stíhání, jednak pravomocným zprošťujícím rozsudkem, podal státní zástupce, který předtím navrhoval, aby obviněnému byl ve vztahu k

zajištěným nemovitým věcem uložen trest propadnutí věci, nový návrh na zabrání stejných nemovitých věcí podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. S tímto návrhem sice státní zástupce neuspěl, nicméně následně bylo usneseními soudu prvního a druhého stupně rozhodnuto tak, že se tytéž nemovité věci zabírají podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, a to mimo jiné s odůvodněním, že jiná osoba, tj. exekutor, se dopustila trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, na němž se podle dozorcujícího státního zástupce měl obviněný L. F. účastnit ve formě pomoci, což jednak podle předchozích rozhodnutí soudů nižších stupňů bylo promlčeno (viz zastavení trestního stíhání obviněného L. F.), jednak to nebylo prokázáno (viz první usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu na zabrání věcí a následné usnesení soudu druhého stupně o zrušení tohoto usnesení a vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí).

21. Dovolatel tedy v předchozím stadiu trestního řízení (vedeného u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 7 T 10/2014 a sp. zn. 6 T 262/2016) vystupoval jako obviněný, přičemž pro jeden žalovaný skutek bylo trestní stíhání pro promlčení zastaveno a pro druhý žalovaný skutek byl dovolatel zproštěn obžaloby. Jak v době podání dovolání podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. ve znění účinném do 30. 11. 2019, tak v době rozhodování Nejvyššího soudu podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. v nyní účinném znění, které bude dále Nejvyšší soud užívat, neboť trestní řízení se koná zásadně podle zákona právě platného a účinného (viz rozhodnutí pod č. [2/1998-II](#). Sb. rozh. tr.), byl vedle veřejného žalobce jedinou další osobou oprávněnou podat dovolání obviněný. S ohledem na okolnosti nyní projednávané věci je však Nejvyšší soud přesvědčen, že uvedené ustanovení má být vykládáno extenzivně, tedy tak, že zahrnuje i takového obviněného, jehož dřívější trestní stíhání skončilo, a následně v téže věci byl proti němu podán návrh na uložení ochranného opatření, zde zabrání věci. Opačný názor využívající restriktivní výklad pojmu „obviněný“ užitý v § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., který by spočíval v tom, že L. F. nebyl ani v době podání dovolání, ani v době rozhodování Nejvyššího soudu obviněným, protože jeho trestní stíhání skončilo dříve, než započalo řízení o návrhu státního zástupce na zabrání jeho věci, by ve svém důsledku znamenal odepření práva dovolatele na přístup k soudu (tzv. *denegatio iustitiae*).

22. Zákonodárce v § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. užívá obecný pojem „obviněný“. Obviněným se obecně rozumí osoba, která je trestně stíhána. Legální definici podává ustanovení § 32 tr. ř., podle něhož toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných trestním řádem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání (§ 160 tr. ř.). Tuto definici je třeba doplnit dalšími ustanoveními trestního řádu, která se vztahují k okamžiku zahájení trestního stíhání - předně podle § 314b odst. 1 věty druhé tr. ř. se trestní stíhání zahajuje též tím, že návrh státního zástupce na potrestání byl doručen soudu, dále podle § 179b odst. 5 věty druhé tr. ř. se trestní stíhání zahajuje rovněž tím, že se soudu doručí návrh na schválení dohody o vině a trestu, byla-li sjednána ve zkráceném přípravném řízení (v obou případech má takové zahájení trestního stíhání účinky vůči obviněnému až doručením uvedených návrhů obviněnému). Podle § 12 odst. 7 tr. ř. se rozumí obviněným též obžalovaný a odsouzený, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného. Obviněný se označuje jako obžalovaný po nařízení hlavního líčení (§ 12 odst. 8 tr. ř.) a jako odsouzený poté, co proti němu byl vydán odsuzující rozsudek, který nabyl právní moci (§ 12 odst. 9 tr. ř.). Povahu odsuzujícího rozsudku má též trestní příkaz (§ 314e odst. 8 tr. ř.). Obviněného je pak třeba odlišovat od podezřelého ve smyslu § 179b odst. 3 tr. ř. (od sdělení podezření ve zkráceném přípravném řízení), resp. od podezřelého, proti němuž dosud nebylo zahájeno trestní stíhání a je vedeno jen prověřování (viz výslovně § 159c a § 159d tr. ř., resp. i § 32 či § 76a tr. ř.), resp. podezřelého, kterého je možno zadržet (§ 76 tr. ř.). Již z toho je zřejmé, že pojem „obviněný“ užitý v § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. nelze vykládat ani restriktivně a vlastně ani doslovně. Obviněným by se totiž jinak měla rozumět taková osoba, proti níž se vede řízení a proti níž bylo zahájeno trestní stíhání, a to nikoli až do jeho pravomocného skončení, ale dokonce jen do nařízení hlavního líčení, protože pak se obviněný označuje jako obžalovaný. S ohledem na povahu dovolání jako mimořádného opravného prostředku a okruh rozhodnutí, proti nimž je dovolání přípustné, je

logicky třeba užít rozšiřujícího výkladu pojmu „obviněný“, jak vyplývá z § 12 odst. 7 tr. ř., a je nutno jím rozumět i obžalovaného, resp. odsouzeného, tj. toho, kdo byl pravomocným odsuzujícím rozsudkem uznán vinným (naopak nepůjde o odsouzeného trestním příkazem, protože v takovém případě nerozhodoval soud druhého stupně - viz § 265a odst. 1 tr. ř.). Dovolání je přípustné i proti rozsudku, jímž byl obviněný obžaloby zproštěn [§ 265a odst. 2 písm. b) tr. ř.], a zároveň není omezeno na dovolání nejvyššího státního zástupce, resp. příslušný orgán Úřadu evropského veřejného žalobce, v neprospěch obviněného, ale je třeba připustit i podání dovolání takovou osobou, proti níž se trestní řízení vede, ve svůj prospěch, domáhá-li se jiného (příznivějšího) důvodu pro zproštění obžaloby (viz rozhodnutí pod č. [40/2005](#) Sb. rozh. tr.). Je tak zřejmé, že se při výkladu pojmu „obviněný“ užitého v § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. uplatňuje extenzivní výklad, neboť je pod něj třeba zahrnout i tu osobu, proti níž se vedlo trestní řízení a která sice byla dříve trestně stíhána (obviněný v užším slova smyslu), avšak v době podání dovolání jako mimořádného opravného prostředku proti pravomocnému rozhodnutí, jakož i v době rozhodování o něm, již není trestně stíhána, a dokonce ani v takové věci nebyla odsouzena, naopak byla pravomocně zproštěna obžaloby. Podobně je tomu i v případech, kdy bylo její trestní stíhání pravomocně zastaveno - viz § 265a odst. 2 písm. c) tr. ř., nebo bylo rozhodnuto o postoupení věci - viz § 265a odst. 2 písm. d) tr. ř., či byl využit některý z odklonů, s nímž není spojeno odsouzení obviněného - viz § 265a odst. 2 písm. f) a g) tr. ř. Je proto nanejvýš logické, aby bylo přípustné také dovolání té osoby, proti níž bylo vedeno trestní řízení a která byla trestně stíhána, avšak následně její trestní stíhání bylo pravomocně skončeno a posléze proti ní v téže věci podal státní zástupce návrh na uložení ochranného opatření. Nebylo by důvodné stanovit dva různé režimy k tomu, aby osoba, která byla trestně stíhána, mohla využít dovolání jako mimořádný opravný prostředek a brojit proti zabrání věci jako ochrannému opatření, a to jen v závislosti na tom, zda bylo o uložení tohoto ochranného opatření rozhodnuto spolu s rozhodnutím o vině, anebo šlo o samostatné rozhodnutí učiněné v řízení navazujícím na rozhodování o vině (viz k tomu § 230 odst. 1 až 3 tr. ř.).

23. V daném případě orgány činné v trestním řízení přistoupily k zabrání nemovitých věcí náležejících dovolateli v přímé návaznosti na jeho předchozí trestní stíhání. Státní zástupce učinil návrh na jejích zabrání v reakci na zastavení trestního stíhání dovolatele z důvodu promlčení trestní odpovědnosti, resp. též v reakci na jeho zproštění obžaloby, naopak předtím počítal s propadnutím stejných věcí. Posléze navrhl zabrat tytéž věci podle § 101 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku ve znění účinném do 17. 3. 2017, podle kterého mohl soud uložit, že se věc, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, zabírá, náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit (míněno pachateli činu, za nějž trestní odpovědnost zanikla pro promlčení). Vzhledem k tomu, že o tomto návrhu státního zástupce soud prvního stupně poprvé rozhodoval až dne 17. 4. 2018, tedy poté, co došlo ke změně právní úpravy ochranného opatření zabrání věci, byl návrh státního zástupce posouzen jako návrh na uložení ochranného opatření podle § 101 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku a jako takový byl zamítnut, přičemž k zabrání nemovitých věcí podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. ř. bylo přistoupeno až z podnětu soudu druhého stupně, který ke stížnosti státního zástupce zrušil původní zamítavé usnesení soudu prvního stupně.

24. Nejvyšší soud tímto svým rozšiřujícím výkladem, kterým připustil označení L. F. za obviněného ve smyslu § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., navázal též na svoji dřívější judikaturu, jakkoliv tato otázka dosud nebyla zevrubně a jednoznačně vyřešena. Přesto Nejvyšší soud již dříve ve svém usnesení ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. [4 Tdo 1118/2017](#), v podobné situaci připustil dovolání podané osobou, která předtím byla v postavení obviněného, avšak její dovolání směřovalo výlučně proti rozhodnutím soudů nižších stupňů o zabrání věci. Nejvyšší soud i v uvedené věci připustil dovolání tzv. bývalých obviněných, jímž byly následně zabráněny věci, neboť je z povahy věci považoval za osoby oprávněné k podání dovolání.

25. Ze všech shora rozvedených důvodů má Nejvyšší soud za to, že obviněným podle § 265d odst. 1

písm. c) tr. ř. se rozumí i osoba, proti níž v daném trestním řízení bylo vedeno trestní stíhání, které bylo následně pravomocně skončeno jiným způsobem než odsuzujícím rozsudkem, a poté bylo takové osobě uloženo ochranné opatření, v daném případě zabrání věci. Nepřipuštění dovolání takovou osobou by bylo přílišným formalismem lpícím na doslovném znění uvedeného ustanovení, které by v konečném důsledku znamenalo odepření přístupu k soudu (tzv. *denegatio iustitiae*), zamezení možnosti účinně brojit proti trestní sankci (zabrání věci), která je fakticky pro obviněného zcela srovnatelná s typově obdobným trestem (propadnutí věci).

26. Nejvyšší soud tedy považuje dovolání L. F. za přípustné, takže byly splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení. Proto bylo možno přistoupit k věcnému přezkumu námitek uplatněných v dovolání, které Nejvyšší soud, jak bude rozvedeno níže, shledal důvodným.

V.

Důvodnost dovolání

a) Obecně k zabrání věci

27. České trestní právo hmotné tradičně vychází z tzv. dualismu (dvojkolejnosti) trestních sankcí, tedy z odlišování trestů a ochranných opatření (viz k tomu § 36 tr. zákoníku a též § 23 a násl. a § 71 a násl. tr. zák.), jde-li o dospělé pachatele (naproti u mladistvých vychází z tzv. monismu trestních sankcí, neboť sankcí je opatření, které je ale trojího druhu – trestní, ochranné a výchovné). Pro oba druhy trestních sankcí jsou některé jejich vlastnosti společné, v jiných se liší. V obou případech je jejich obecným účelem ochrana společnosti před trestnou činností, jde o právní následek spáchaného činu, který vykazuje znaky trestného činu, resp. činu jinak trestného. Stát jimi zasahuje autoritativním způsobem do základních lidských práv a svobod, osoba, jíž je sankce uložena, se jí musí podrobit, stát je při jejich ukládání vázán společnými základními zásadami, jimiž jsou zásada zákonnosti (§ 37 odst. 1 tr. zákoníku), humanity trestní sankce, tj. zákazu sankcí krutých, nepřiměřených a ponižujících lidskou důstojnost (§ 37 odst. 2 tr. zákoníku), přiměřenosti trestních sankcí (§ 38 tr. zákoníku, pro ochranná opatření viz zvláště § 96 tr. zákoníku) a subsidiarity trestní represe (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku).

28. Základní rozdíl mezi trestem a ochranným opatřením spočívá v tom, že s trestem je spojen společenský a morální odsudek osoby, jíž je trest ukládán. Újma v případě trestu je nevyhnutelným průvodním jevem trestu, s nímž je spojena účinná ochrana společnosti, naproti tomu ochranná opatření působí preventivně, jejich primárním (a vlastně jediným) účelem je právě účinná ochrana společnosti před trestnými činy, resp. činy jinak trestnými, jde ovšem výlučně o prevenci individuální, nikoli generální (jako u trestů). Navíc v rámci individuálně preventivního účinku ochranných opatření má ve skutečnosti působit jen náprava a zajištění (zneškodnění), nikoli i odstrašení (ve spojitosti s ochranným opatřením zabrání věci se pak hovoří vlastně jen o zneškodnění). Z důvodu uvedeného vyššího cíle se neuplatňuje princip personality (jako u trestu), ale ochranné opatření může zasáhnout i jinou osobu, než která spáchala trestný čin (a to buď pachatele činu jinak trestného, anebo i třetí osobu – typicky právě v případě zabrání věci). Ochranná opatření lze dělit do dvou základních skupin podle toho, do jakých právních statků osoby, jíž jsou uloženy, zasahují – ochranná opatření zasahující osobní svobodu (ochranné léčení, zabezpečovací detence a ochranná výchova) a majetek (zabrání věci a zabrání části majetku). Ovšem historicky původní účel ochranných opatření zasahujících majetek, který spočíval v ochraně společnosti před oběhem nebezpečných věcí, typicky věcí užívaných ke spáchání trestné činnosti (*instrumenta sceleris* – zločinné nástroje, např. padělatelské náčiní apod.), případně věcí, které vůbec nemohou být předmětem právních vztahů (*res extra commercium* – např. padělky peněz, dokladů apod.), se poněkud změnil v důsledku posledních novelizací právní úpravy souvisejících s tzv. europeizací trestního práva hmotného, v souvislosti s níž došlo k rozšíření uvedeného účelu o odčerpání výnosů z trestné činnosti (zejména pokud jde o § 101 odst. 2 a § 102a tr. zákoníku). Tato ochranná opatření

tak chrání společnost před nástroji trestné činnosti (§ 135a tr. zákoníku) a před kořistěním z výnosů z trestné činnosti (§ 135b tr. zákoníku). Viz k tomu odbornou literaturu - např. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. vydání. Praha: Leges, 2019, s. 475; viz též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 484, k ochranným opatřením s. 1140, ovšem pouze k právní úpravě ještě před novelizací ochranných opatření zasahujících majetek).

29. Je vhodné uvést též text zákonných ustanovení významných pro posouzení dané věci, včetně historického vývoje některých ustanovení vztahujících se k ochrannému opatření zabránění věci. Podle právní úpravy účinné v době, kdy obviněný L. F. získal předmětné nemovitosti, byla rozhodná následující právní úprava. Podle § 16 odst. 3 tr. zák. se o ochranném opatření rozhodlo vždy podle zákona účinného v době, kdy se o ochranném opatření rozhodovalo. Podle § 71 odst. 1 tr. zák. mezi ochranná opatření patřilo i zabránění věci (vedle ochranného léčení a ochranné výchovy - teprve s účinností od 1. 1. 2009 přibyla zabezpečovací detence). Podle § 73 odst. 1 tr. zák., ve znění účinném do 30. 6. 2006, platilo, že nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 55 odst. 1 tr. zák., mohl soud uložit, že se taková věc zabírá, a) náležela-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, b) náležela-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo c) vyžadovala-li to bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě jiný obdobný obecný zájem. Vlastníkem zabrané věci se pak stal stát (§ 73 odst. 2 tr. zák.). Podle § 73 odst. 1 tr. zák., ve znění účinném od 1. 7. 2006 do 31. 12. 2009, platilo, že nebyl-li uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené v § 55 odst. 1 tr. zák., mohl soud uložit, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabírá, a) náležela-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, b) náležela-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, c) ohrožovala-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozilo-li nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zvláště závažných trestných činů, nebo d) byla-li získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáležela-li pachateli, nebo byla-li jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, nabyta za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, kterou pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj, nebo kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyt za takovou věc nebo jinou majetkovou hodnotu, pokud hodnota zabírané věci nebo jiné majetkové hodnoty nebyla ve vztahu k hodnotě věci nebo jiné majetkové hodnoty získané pachatelem zanedbatelná (v § 73 odst. 3 tr. zák. pak byl uveden možný alternativní postup namísto zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty).

30. Trestní zákoník obsahuje stejnou úpravu o časové působnosti trestních zákonů, jde-li o uložení ochranného opatření, a to v § 3 odst. 2 tr. zákoníku. Zabránění věci je po celou dobu platnosti a účinnosti trestního zákoníku upraveno v § 101 tr. zákoníku.

31. Podle původního ustanovení § 101 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 1. 2010 do 31. 5. 2015 (do novelizace provedené zákonem č. 86/2015 Sb.), platilo, že nebyl-li uložen trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty uvedené v § 70 odst. 1 tr. zákoníku, mohl soud uložit, že se taková věc nebo jiná majetková hodnota zabírá, a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. Podle § 101 odst. 2 tr. zákoníku účinného v tomto období mohl soud bez podmínek uvedených v § 101 odst. 1 tr. zákoníku uložit zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty pouze v případě, že byla, byť nikoli bezprostředním, výnosem trestného činu, zejména a) byla-li věc nebo jiná majetková hodnota získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáleželi-li pachateli, b) byla-li věc nebo jiná majetková hodnota nabyta jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, pokud hodnota věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci nebo jiné majetkové hodnoty zanedbatelná, nebo c) byla-li věc nebo jiná majetková hodnota nabyta jinou osobou než pachatelem, byť jen zčásti, za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyt za věc nebo jinou majetkovou hodnotu, která byla získána

trestným činem nebo jako odměna za něj, pokud hodnota věci nebo jiné majetkové hodnoty, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci nebo jiné majetkové hodnoty zanedbatelná.

32. Podle § 101 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 1. 6. 2015 do 17. 3. 2017 (do novelizace provedené zákonem č. 55/2017 Sb.), platilo, že nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 70 tr. zákoníku, mohl soud uložit, že se taková věc zabírá, a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. Podle § 101 odst. 2 tr. zákoníku účinného v tomto období bez splnění podmínek § 101 odst. 1 tr. zákoníku mohl soud uložit zabránění věci pouze v případě, že je, byť nikoli bezprostředním, výnosem trestného činu, zejména a) byla-li věc získána trestným činem nebo jako odměna za něj a nenáleží-li pachateli, b) byla-li věc nabyta jinou osobou než pachatelem nebo je-li součástí majetku svěřenského fondu nebo podílového fondu a byla-li nabyta, byť jen zčásti, za věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, pokud hodnota věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná, nebo c) byla-li věc nabyta jinou osobou než pachatelem nebo je-li součástí majetku svěřenského fondu nebo podílového fondu a byla-li nabyta, byť jen zčásti, za věc, kterou pachatel, byť jen zčásti, nabyl za věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, pokud hodnota věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná.

33. Podle § 101 odst. 1 tr. zákoníku, ve znění účinném od 18. 3. 2017 (od novelizace provedené zákonem č. 55/2017 Sb.) do 31. 1. 2019, platilo, že nebyl-li uložen trest propadnutí věci uvedené v § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, mohl soud uložit, že se taková věc zabírá, a) náleží-li pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, b) náleží-li pachateli, od jehož potrestání soud upustil, nebo c) ohrožuje-li bezpečnost lidí nebo majetku, popřípadě společnosti, anebo hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. Podle § 101 odst. 2 tr. zákoníku účinného v tomto období mohl soud uložit zabránění věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za trestný čin anebo která byla, byť jen zčásti, nabyta za věc získanou trestným činem nebo za věc tvořící odměnu za trestný čin, pokud hodnota věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, není ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná, a pokud taková věc a) náleží pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, ze kterého věc pochází, b) náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, c) náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil, d) náleží nepřičetné osobě, která spáchala čin jinak trestný, e) náleží jiné osobě, na kterou pachatel takovou věc převedl nebo která ji jinak nabyla, nebo f) je součástí majetku ve svěřenském fondu nebo obdobném zařízení (dále jen „svěřenský fond“) anebo v podílovém fondu.

34. Další novelizací trestního zákoníku provedenou s účinností od 1. 2. 2019 bylo opět zasaženo do znění § 101 tr. zákoníku, a to ve spojitosti se zavedením nové legální definice pojmů „nástroj a výnos z trestné činnosti“ v § 135a a § 135b tr. zákoníku. Touto novelizací došlo ke změně především textu § 101 odst. 2 tr. zákoníku (ve znění dosud účinném), podle nějž může soud uložit zabránění věci, která je bezprostředním výnosem z trestné činnosti nebo je zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti, pokud hodnota věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti není ve vztahu k hodnotě věci tvořící zprostředkovaný výnos z trestné činnosti zanedbatelná, a pokud taková věc a) náleží pachateli, který byl odsouzen za trestný čin, ze kterého věc pochází, b) náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, c) náleží pachateli, od jehož potrestání soud upustil, d) náleží nepřičetné osobě, která spáchala čin jinak trestný, e) náleží jiné osobě, na kterou pachatel takovou věc převedl nebo která ji jinak nabyla, nebo f) je součástí majetku ve svěřenském fondu anebo v podílovém fondu. Podle § 135b odst. 1 tr. zákoníku výnosem z trestné činnosti se rozumí jakákoli ekonomická výhoda pocházející z trestného činu. Podle § 135 odst. 2 tr. zákoníku bezprostředním výnosem z trestné činnosti se rozumí věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, včetně

plodů a užitků. Podle § 135 odst. 3 tr. zákoníku zprostředkovaným výnosem z trestné činnosti se rozumí věc, včetně plodů a užitků, a) která byla, byť jen zčásti, nabyta za věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti, b) ve kterou byla věc tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti, byť jen zčásti, přeměněna, nebo c) k jejímuž zhodnocení došlo, byť jen zčásti, prostřednictvím věci tvořící bezprostřední výnos z trestné činnosti.

b) K otázce časové působnosti zákonů

35. Již shora bylo nastíněno, jaké pravidlo užíval pro uložení ochranného opatření trestní zákon účinný v době nabytí nemovitostí obviněným (v důsledku údajného trestného činu další osoby - k tomu viz níže), jakož i zákon účinný v době rozhodování soudů nižších stupňů (v obou případech jde o stejné pravidlo), tj. že se užije zákona účinného v době rozhodování o uložení ochranného opatření - viz § 16 odst. 3 tr. zák. a § 3 odst. 2 tr. zákoníku.

36. Shora zmíněný individuálně preventivní účinek ochranného opatření spolu s účinnou ochranou společnosti je také zmiňován jako důvod tohoto jiného přístupu, pokud jde o pravidla o časové působnosti trestních zákonů, z nichž se (zásadně) použijí při ukládání ochranného opatření ty, které jsou účinné v době rozhodování o nich (§ 3 odst. 2 tr. zákoníku, § 16 odst. 3 tr. zák.). Odůvodnění tohoto průlomů do jinak uznávaného principu *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege praevia* je třeba hledat právě ve smyslu a účelu ochranných opatření, tedy v účinné ochraně společnosti jen těmi prostředky, které jsou nejnovější a nejúčinnější podle stávajících poznatků v souladu s rozvojem vědeckého poznání, navíc nejde o opatření difamující (viz k tomu např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 66). Zdůvodnění tohoto pravidla, které je známé i z dřívější právní úpravy, ovšem mnohem lépe odpovídá právě dřívější právní úpravě před již naznačenou novelizací trestního zákoníku provedenou s účinností od 18. 3. 2017 zákonem č. 55/2017 Sb., kterou došlo k implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie ze dne 3. 4. 2014 č. 2014/42/EU, o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii (dále, nebude-li výslovně uvedeno jinak, jen „směrnice“), jež detailněji upravila tzv. rozšířené konfiskace. Ovšem v tom spočívá poměrně významný zásah do původního účelu ochranných opatření, který se rozšířil i na postih výnosů z trestné činnosti a který už neodpovídá původnímu zdůvodnění ustanovení § 3 odst. 2 tr. zákoníku o časové působnosti trestních zákonů, jde-li o ukládání ochranných opatření. Dokonce uvedená novela trestního zákoníku, která zavedla nový druh ochranného opatření, a sice zabrání části majetku, má přechodné ustanovení v čl. II zákona č. 55/2017 Sb., jde-li o ukládání tohoto ochranného opatření („Pro účely uložení ochranného opatření zabrání části majetku podle § 102a zákona č. 40/2009 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, lze při stanovení výše hrubého nepoměru mezi hodnotou majetku, který pachatel nabyt nebo převedl na jinou osobu anebo do majetku ve svěřenském fondu nebo v obdobném zařízení, a jeho příjmy nabytými v souladu se zákonem přihlížet pouze k majetku, který pachatel nabyt nebo převedl na jinou osobu anebo do majetku ve svěřenském fondu nebo v obdobném zařízení ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“). Zavedení uvedeného pravidla sám zákonodárce odůvodnil tím, že jde o respekt k principu zákazu retroaktivity, který je třeba uplatnit ve vztahu k prokazování původu majetku nabytého v rozhodném období. Tím se ovšem fakticky zúžila použitelnost zmíněného ochranného opatření zasahujícího majetek osob na případy nastalé po účinnosti citované novely. Ve vztahu k rozšíření využitelnosti ochranného opatření v podobě zabrání věci podle § 102 tr. zákoníku však není takové pravidlo upraveno. V případě rozšíření podmínek pro zabrání věci tak vlastně touto novelizací s ohledem na znění § 3 odst. 2 tr. zákoníku zákonodárce formálně připustil pravou retroaktivitu nové právní úpravy.

37. Stejně omezující pravidlo ve vztahu k ochrannému opatření zabrání věci, u něhož došlo též k výraznému rozšíření podmínek, za nichž je nově možno uložit toto ochranné opatření, však zákonodárce v rámci novelizace provedené zákonem č. 55/2017 Sb. nezavedl. Přitom i zde reálně hrozí retroaktivní působení nové právní úpravy a při doslovném výkladu i uložení ochranného

opatření zabrání věci na případy, na něž dřívější právní úprava nepamatovala. Takovým příkladem je i ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, který byl využit právě v této věci a který neměl svůj přímý odraz v předchozí právní úpravě [jen zčásti se případy, na něž dopadá § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku v aktuálním znění, jakož i ve znění účinném do 31. 1. 2019, daly subsumovat pod ustanovení § 101 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ve znění účinném do 17. 3. 2017]. Je přitom zřejmé, že u tohoto ochranného opatření, zvláště pak po jeho opakovaných harmonizačních a implementačních novelizacích v důsledku celoevropské politiky požadující konfiskovat výnosy z trestné činnosti, vystupuje do popředí právě jiný účel, než kterým je odůvodňováno pravidlo o časové působnosti zákonů, jde-li o ukládání ochranných opatření, jak bylo uvedeno shora. Tímto účelem je právě výlučně snaha postihnout a konfiskovat výnosy z trestné činnosti, tedy jde o zcela identický účel, jaký mají i jiné majetkové sankce. Ostatně to vystupuje do popředí i v tomto případě, v němž státní zástupce původně usiloval o to, aby týž majetek dovolatele byl zkonfiskován prostřednictvím jiného druhu majetkové sankce, a sice prostřednictvím trestu propadnutí věci, teprve po zjištění, že jej nelze jako pachatele trestného činu odsoudit, navrholo zabrání totožných nemovitých věcí. Z tohoto úhlu pohledu se však obě uvedené majetkové sankce jeví jako v podstatě rovnocenné, a to zvláště při posouzení, že státní zástupce původně žádal zabrání věci dovolateli jako pachateli činu jinak trestného, neboli pachateli, jehož za spáchaný trestný čin není možno odsoudit, neboť došlo k promlčení trestní odpovědnosti za jeho tvrzený spáchaný trestný čin. Pak se ovšem zdá přístup spočívající v tom, že namísto propadnutí věci je stejné osobě ze stejných důvodů uložena jiná majetková sankce, a sice zabrání věci, co do důsledků pro obviněného zcela identický. Rozdíl spočívá jen v pojmenování sankce (zabrání namísto propadnutí), ale tvrzený základní rozdíl spočívající v neexistenci společenského odsudku u ochranného opatření je pro něj v podstatě lhostejný.

38. Z tohoto úhlu pohledu se jeví takový výklad právní úpravy těžko obhajitelný, protože je osoba, proti níž se řízení vede, výrazně více chráněna, má-li být uznána vinnou trestným činem a má-li jí být ukládán trest propadnutí věci, neboť v tomto případě není možno zpětně použít právní úpravu účinnou v době rozhodování, která však nebyla účinná v době spáchání činu. Přitom v případě co do důsledků stejného postihu osoby, kterou nelze označit za pachatele trestného činu (nelze její vinu vyslovit), by bylo možno takovou novou úpravu vztáhnout i na případy, jež nastaly za právní úpravy dřívější, která neumožňovala stejný postih. Bude-li se brát v úvahu, že orgány veřejné moci, za něž je třeba považovat jak orgány moci výkonné, včetně veřejné žaloby, tak moci soudní, tj. soudů, tak i zákonodárné, tj. Parlamentu České republiky, reprezentují týž subjekt, tedy stát, který jediný u nás má právo (a zároveň povinnost) trestat, má tzv. subjektivní trestní právo (*ius puniendi*), a který jediný se stává vlastníkem propadlých či zabraných věcí, se zdá uvedený přístup ještě hůře obhajitelný. Pokud totiž stát sám prostřednictvím orgánů moci výkonné nechá proběhnout promlčecí lhůtu případného trestného činu (i když se nyní pomine, že jeho spáchání v daném případě vůbec nebylo prokázáno - viz níže), následně prostřednictvím orgánu moci zákonodárné změnil pravidla pro uložení majetkové sankce, a to v oblasti ochranných opatření, aby za užití ustanovení o časové působnosti zákonů, jde-li o ukládání ochranných opatření (zavedeného ze zcela specifických důvodů naznačených shora), učinil průlom do jinak ústavně chráněného pravidla zakazujícího trestat retroaktivně a prostřednictvím nově zavedeného ustanovení o majetkové sankci - zabrání věci získal majetek, který by jinak nemohl získat jiným způsobem, jeví se takový postup pro vlastníky nepředvídatelný, nejistý, rozporný s ochrannou vlastnického práva, zvláště, pokud jej vlastník nabyl v dobré víře (k tomu viz dále). Jinými slovy stát si při pohledu zvenčí v tomto případě sám upravil pravidla takovým způsobem, aby je následně (dodatečně) mohl využít k získání majetku, který by jinak podle pravidel platných a účinných v době události, z níž k tomu dovozuje důvod, nezískal. Takový postup i z pohledu Nejvyššího soudu skutečně koliduje s principy, na kterých je vybudován demokratický právní stát založený na právní jistotě, předvídatelnosti práva, úctě k právům a svobodám občana a člověka, tedy na principech ústavněprávní síly, které vyplývají zejména z čl. 1 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších změn.

39. Jakkoliv Nejvyšší soud nepochybně důvodnost a ústavněprávní souladnost pravidla uvedeného v § 3 odst. 2 tr. zákoníku, ostatně to nepochybně ve více rozhodnutích ani Ústavní soud (viz např. jeho usnesení ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. [III. ÚS 2206/16](#), v němž však šlo o přeměnu ochranného léčení na zabezpečovací detenci, nepochybně jej ovšem ani v případě zabránění věci podle stejného ustanovení jako v tomto řízení v usnesení ze dne 12. 11. 2019, sp. zn. [I. ÚS 3036/19](#) – jde ovšem o usnesení, nikoli o nálezy), jeví se v dané věci i s ohledem na další okolnosti případu, o nichž bude zmínka níže, postup orgánů veřejné moci v naznačeném směru jako nespravedlivý ve vztahu k dovolateli, který jednal celou dobu v dobré víře, že příklepem v dražbě, jejíž konání bylo orgánům činným v trestním řízení známo (viz níže), nabývá majetek do svého vlastnictví.

40. Nabízí se tak ze shora rozvedených důvodů, především z důvodu ochrany dobré víry, předvídatelnosti práva a právní jistoty, jakožto základních komponentů právního státu, z něhož vyplývá požadavek obdobného výkladu zákona ve srovnatelných případech (viz přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. [III. ÚS 1441/17](#), uveřejněný pod č. 234 ve svazku 87 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), možnost analogického užití omezujícího přechodného ustanovení uvedeného v čl. II. zákona č. 55/2017 Sb. To by spočívalo v tom, že na ty případy, na které sice dopadá nová právní úprava zabránění věci, ale stejné ochranné opatření nebylo možno uložit za dřívější právní úpravy, se neužije ustanovení o zabránění věci nově formulované zákonem č. 55/2017 Sb. Takový výsledek i ve spojitosti s další argumentací obsaženou níže (viz zejména pasáž k dobré víře a její ochraně a k principu přiměřenosti) se jeví jako adekvátní postup v souladu s principy právního státu respektujícího právní jistotu a ochranu vlastnického práva nabytého v dobré víře (viz k tomu zejména čl. 11 Listiny základních práv a svobod, vyhlášené pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdější změny).

c) K námitce nedostatečného prokázání zdrojového deliktu

41. V rámci věcného přezkoumání dovolání se Nejvyšší soud především zabýval touto částí dovolání, v níž dovolatel namítal, že podle jeho názoru nebyl v daném řízení nikterak bezpečně a nade vší pochybnost prokázán tzv. zdrojový delikt, na základě kterého bylo uloženo ochranné opatření zabránění věci podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, resp. zákonné podmínky pro uložení tohoto ochranného opatření, naopak jde podle dovolatele o pouhé dedukce soudů nižších stupňů.

42. Je třeba upozornit s odkazem na pasáž uvedenou shora, v níž byla citována užitá právní úprava v § 101 tr. zákoníku ve znění účinném od 18. 3. 2017 do 1. 2. 2019, že podmínky pro uložení ochranného opatření zabránění věci jsou uvedeny nejen v ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, ale též přímo v tzv. návěti tohoto odstavce (v daném případě zvolily soudy nižších stupňů tu alternativu, že ukládají zabránění věci, která byla získána trestným činem a která náleží jiné osobě, jež ji jinak nabyla). Jinými slovy soudy vycházely z předpokladu, že předmětné nemovitosti v XY byly získány trestným činem a v době jejich rozhodování náležely jiné osobě, která je nabyta jinak (originárně dražbou).

43. Samotná otázka prokázání či neprokázání určitých skutečností nezbytných pro následné právní posouzení věci z povahy věci sice sama o sobě neodpovídá dovolacím důvodům založeným na námitkách proti použití hmotně právních ustanovení, jímž je i dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř., neboť jde o námitky v zásadě procesní, týkající se dokazování a náležitého zjištění skutkového stavu, ovšem ve spojitosti s celou řadou dalších důvodných námitek majících právní relevanci je třeba se i jimi zabývat. Zároveň po bližším přezkoumání obsahu rozhodnutí soudů nižších stupňů je nutno i v tomto ohledu dát dovolateli za pravdu, neboť skutečně z usnesení soudů nižších stupňů nevyplývají jednoznačné a ustálené skutkové závěry vyvozené z provedeného dokazování, které by bylo možno subsumovat pod příslušná ustanovení trestních zákonů, aby na jejich základě mohlo vůbec být uvažováno o uložení majetkové sankce – ochranného opatření zabránění věci. Základním předpokladem pro uložení této sankce podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, ve

znění účinném v období od 18. 3. 2017 do 1. 2. 2019, totiž bylo (a je tomu tak v zásadě i v současné době) zjištěno, že věc, jež má být zabráněna, byla získána trestným činem (o ostatních alternativách uvedených v návěti § 101 odst. 2 tr. zákoníku tehdy účinného znění nebylo uvažováno). Z rozhodnutí soudů nižších stupňů je ovšem i v tomto ohledu patrná nejistota, kdo a jakého trestného činu se vlastně dopustil, jednoznačné není ani řešení otázky, zda věci, jež byly dovolateli zabráněny, byly získány trestným činem, tedy jsou jeho výnosem. Těmto otázkám, jakkoliv na nich především stojí rozhodnutí soudů nižších stupňů, nebyla věnována náležitá pozornost.

44. Soud prvního stupně v uvedeném směru zvažoval dva různé trestné činy - v podstatě trestnou činnost obviněného P. S., který byl odsouzen pro rozsáhlou trestnou činnost podvodného charakteru v kauze mediálně známé jako H-SYSTEM, případně pak trestnou činnost exekutora D. T., spočívající v maření výkonu úředního rozhodnutí (případně účastenství dovolatele na tomto trestném činu přitom vyloučil). Nakonec, jak bude ještě blíže rozvedeno, soud dospěl pouze k závěru o tom, že se trestného činu dopustil D. T., ač předchozí závěry soudů nižších stupňů učiněné ještě v průběhu trestního stíhání dovolatele vyznívaly opačně, ostatně tento exekutor ani nebyl za trestný čin trestně stíhán.

45. Podle závěrů soudů nižších stupňů byl obviněný P. S. odsouzen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2004, sp. zn. 3 T 14/2001, který nabyl právní moci ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 6. 2006, sp. zn. 6 To 16/2005, za podvodné vylákání finančních prostředků ve výši přesahující miliardu korun od stovek poškozených klientů obchodní společnosti H-SYSTEM, a. s. Soudy nižších stupňů se zabývaly též původem předmětných nemovitostí v XY, které v době dražby náležely P. S., a tím, zda P. S. neinvestoval do těchto nemovitostí peníze podvodně vylákané trestnou činností v kauze H-SYSTEM. Uvedené trestné činnosti se P. S. dopouštěl v letech 1994 až 1997, k prohlášení konkurzu na obchodní společnost H SYSTEM, a. s., došlo dne 3. 11. 1998. Pokud jde o předmětné nemovitosti v XY, dospěl soud prvního stupně k závěru, že P. S. je nejprve užíval na základě hospodářské smlouvy o převodu nemovitostí ze dne 26. 9. 1991, nabyvatelem byla společnost SRI se sídlem v XY. Pro nedostatky v registraci příslušným státním notářstvím nebyla smlouva vložena do katastru nemovitostí a k převodu vlastnického práva došlo až na základě notářského zápisu ze dne 13. 1. 1999, podle něhož se vlastníkem nemovitostí stal P. S. jako fyzická osoba. Nejisté ovšem zůstalo, zda, případně kdy uhradil smlouvenou částku ve výši 11 427 919 Kč původnímu vlastníku, družstvu Jednota SD P.-z. Podle závěrů soudu prvního stupně nebylo v trestním řízení jednoznačně prokázáno, že by P. S. vůbec zaplatil uvedenou částku, natož že by tak učinil z peněz získaných podvodnou trestnou činností spáchanou vůči klientům H SYSTEMU.

46. Pod zřejmým vlivem stížnostního soudu dospěl nakonec soud prvního stupně, jemuž v tomto směru posléze přisvědčil i soud druhého stupně, k závěru, že se trestného činu, jehož zjištění bylo předpokladem pro naplnění některé z možností pro uložení ochranného opatření zabránění věci, dopustil D. T. Konkrétně měl spáchat trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. zák. (ve znění účinném do 30. 6. 2006). Podle soudů nižších stupňů soudní exekutor D. T. jednal sice v souladu s platným exekučním řádem, nicméně jeho zásadním pochybením bylo, že informoval o připravované dražbě pouze státní zastupitelství a snad i exekuční soud - Obvodní soud pro Prahu 1 (jakkoliv v exekučním spise o tom není záznam), bylo mu však možno vytknout, že si nevyžádal stanovisko Městského soudu v Praze, na který podle jejich závěrů po podání obžaloby přešla správa uvedených nemovitostí, jakož i oprávnění případně vyslovit souhlas s prodejem zajištěných věcí, případně tomu zamezit. Toho si podle závěrů soudů nižších stupňů musel být vědom i soudní exekutor, který musel dobře vědět, že na obviněného P. S. již byla podána obžaloba, neboť šlo o mediálně sledovanou kauzu. Z toho soudy nižších stupňů dovodily, že obviněný D. T. jednal s nepřímým úmyslem, a naplnil tak znaky uvedeného trestného činu, neboť zmařil výkon rozhodnutí jiného státního orgánu. I když orgány činné v trestním řízení buď z důvodu nedostatečné obezřetnosti, či z jiných důvodů nestíhaly hlavní pachatele, jejichž stíhání v době rozhodování o

ochranném opatření bylo již promlčeno, rozhodl soud prvního stupně, že je nezbytné, aby došlo k nápravě vzniklé situace zabráním vydražených věcí, které v době jeho rozhodnutí patřily L. F., jehož účastenství na uvedeném trestném činu ovšem nebylo zjištěno. Podle soudů nižších stupňů proto byly splněny všechny podmínky pro uložení ochranného opatření v podobě zabránění věcí L. F. ve smyslu § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku.

47. Nejvyšší soud ovšem v tomto směru musí dát za pravdu výhradám dovolatele předestřeným v dovolání, neboť uvedené závěry soudů nižších stupňů o tom, že se D. T. svým jednáním při prodeji předmětných nemovitostí v dražbě dopustil trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. zák., jsou mnohem spíše pouhými dedukcemi, jak to nazval dovolatel, než reálnými právními závěry založenými na prokázaných skutkových závěrech, které by byly učiněny na základě řádného komplexního vyhodnocení všech v úvahu přicházejících důkazů nejen jednotlivě, ale i v jejich souhrnu, tak, aby o nich nebyly důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí, jak vyplývá z § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. I v případě rozhodování o uložení ochranného opatření je totiž třeba plně respektovat základní zásady, jimiž je ovládáno trestní řízení, především zásadu presumpce nevinu a z ní vyplývající princip *in dubio pro reo*, princip tzv. materiální pravdy, zásadu vyhledávací, bezprostřednosti a ústnosti, volného hodnocení důkazů a další. V daném případě se soudy nižších stupňů při utváření skutkových závěrů o tom, že se D. T. dopustil trestného činu, omezily na provedení listinných důkazů, na jejichž základě však předtím vyvozovaly mnohem spíše jeho nevinu (jednak v průběhu prověřování vůči jemu samému, tak i v průběhu trestního stíhání dovolatele pro pomoc k uvedenému trestnému činu maření výkonu úředního rozhodnutí). Nově pak jen na základě několika listin a úplného přehodnocení jejich významu soudy uzavřely, že D. T. se dopustil uvedeného trestného činu, ačkoliv se neobjevila prakticky žádná nová skutečnost, pro kterou by bylo důvodné revidovat předchozí závěry. Takový postup se jeví jako ryze účelový, učiněný pouze ve snaze odejmout dovolateli nemovitosti získané v dražbě. Přitom však uvedené závěry vycházejí z velmi zjednodušené interpretace provedené dnešní optikou a týkající se tehdejších (jistě ne zcela dokonalých) právních předpisů, které se postupně v čase v reakci na nové jevy proměňovaly. Zároveň jsou tyto závěry s ohledem na omezený rozsah dokazování nejen předčasné, ale zřejmě s ohledem na obsah trestního spisu a dosavadní stav poznání i nesprávné, a to nejméně v závěru o zavinění D. T.

48. Soudy nižších stupňů vycházely zjednodušeně uvedeno z toho, že D. T. (aniž by byl prokázán jeho „komplot“ s P. S., případně se znalcem) zmařil výkon rozhodnutí jiného státního orgánu tím, že zcizil věc, již se takové rozhodnutí týká, přičemž jednal s nepřímým úmyslem. O zajištění předmětných nemovitostí rozhodl státní zástupce Městského státního zastupitelství v Praze svým usnesením ze dne 14. 6. 2000, a to podle § 47 odst. 1, 4 tr. ř. (tehdy platného a účinného), zajištěny pak byly až do okamžiku jejich prodeje v dražbě dovolateli (dne 1. 12. 2005). Správa uvedených nemovitostí podle soudů nižších stupňů přešla na Městský soud v Praze okamžikem podání obžaloby v září 2001. Od té doby měl být oprávněn dát souhlas s jejich prodejem jen uvedený soud.

49. Nejprve je třeba upozornit na vývoj právní úpravy vztahující se k zajištění věcí ve prospěch poškozených. Jenom úprava obsažená v trestním řádu se v průběhu prvního desetiletí nového milénia opakovaně měnila.

50. Do konce roku 2003 bylo podle § 47 odst. 1 tr. ř. možno, byla-li důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno, nárok až do pravděpodobné výše škody zajistit na majetku obviněného. Podle § 47 odst. 4 tr. ř. rozhodoval o zajištění soud na návrh státního zástupce nebo poškozeného, v přípravném řízení státní zástupce na návrh poškozeného; v přípravném řízení mohl státní zástupce zajistit nárok i bez návrhu poškozeného, vyžadovala-li to ochrana jeho zájmů, zejména hrozilo-li nebezpečí z prodlení. Novelizací trestního řádu provedenou s účinností od 1. 1. 2004 zákonem č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů (dále ve zkratce jen „ZVZM“),

došlo k úpravě mimo jiné ustanovení týkajících se zajištění nároku poškozeného v § 47 až § 48 tr. ř. Ustanovení § 47 odst. 1 tr. ř. zůstalo stejné, původní text uvedený v § 47 odst. 4 tr. ř. (zmíněný shora) byl přesunut do § 47 odst. 2 tr. ř. Dále byly v § 47 a § 47a tr. ř. rozvedeny některé další podrobnosti týkající se možnosti zajistit nárok poškozeného (zejména povinnosti obviněného, neúčinnost jeho právních úkonů, limity zajištění ve vztahu k některým nárokům apod.).

51. Ani v původní a ani v uvedené pozdější právní úpravě účinné od roku 2004 však nebyl výslovně upraven vztah zajištění majetku pro účely uspokojení nároků poškozených k ustanovením jiných právních předpisů, zejména vztah k exekučnímu řádu, insolvenčnímu zákonu (resp. tehdy zákonu o konkursu a vyrovnání) apod., jak je tomu nyní podle § 47 odst. 5 tr. ř. Taková úprava byla zavedena do trestního řádu až jeho novelizací provedenou zákonem č. 253/2006 Sb. s účinností od 1. 7. 2006, a to původně do § 47 odst. 7 tr. ř., ve znění uvedené novely (tento odstavec zněl: „S majetkem obviněného, na který se vztahuje rozhodnutí o zajištění podle odstavců 1 a 2, lze v rámci výkonu rozhodnutí nakládat jen po předchozím souhlasu soudu a v přípravném řízení státního zástupce; to neplatí, je-li výkon rozhodnutí prováděn k uspokojení pohledávky státu.“). Zároveň byl stejnou novelou doplněn i do tehdy nově zavedeného § 47 odst. 10 tr. ř., ve znění uvedené novely, odkaz na zvláštní právní předpis („Výkon rozhodnutí o zajištění nároku poškozeného a postup při správě zajištěného majetku stanoví zvláštní právní předpis.“). K tomu je vhodné citovat též důvodovou zprávu, která vedla k přijetí ustanovení § 47 odst. 7 tr. ř., ve znění účinném od 1. 7. 2006 (tj. půl roku poté, co D. T. provedl dražbu): „Navržená úprava kopíruje úpravu, která je již obsažena ve stávajícím ustanovení § 79a odst. 2 tr. ř. větě páté. Smyslem této úpravy je zabránit zcizování majetku zajištěného k uspokojení nároku poškozeného na základě uplatnění fingovaných pohledávek údajně uzavřených a vykonatelných ještě v době před rozhodnutím o zajištění podle § 47 odst. 1 a 2 tr. ř. Tuto otázku uspokojivě neřeší ani úprava obsažená ve stávajícím odstavci 6 tohoto ustanovení, neboť se vztahuje pouze na právní úkony učiněné v době trvání zajištění, a nikoli před ním. Předchozí souhlas soudu a v přípravném řízení státního zástupce se naopak nevyžaduje u pohledávek státu, neboť zde takové nebezpečí nevzniká.“ K nově zaváděnému odstavci 10 téhož ustanovení pak důvodová zpráva uváděla: „Novým odstavcem 10 se do ustanovení § 47 tr. ř. doplňuje úprava, ze které je zřejmé, že při výkonu rozhodnutí o zajištění nároku poškozeného a při správě zajištěného majetku se postupuje podle zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, čímž se odstraňují případné výkladové nejasnosti ohledně režimu správy takového majetku a neprovázanost s úpravou obsaženou v zákoně č. 279/2003 Sb.“

52. Již jen z vývoje právní úpravy a důvodů zavedení nových pravidel, která však byla do právního řádu vtělena až po provedení dražby v nyní posuzovaném případě, je zřejmé, že situace ohledně postupu dalších osob vymáhajících pohledávky jiných věřitelů nebyla tak jasná a zřejmá, jak se zjednodušeně podává z rozhodnutí soudů nižších stupňů. Naopak lze dokonce říci, že právě ony nejasnosti a nedokonalosti tehdejší právní úpravy byly důvodem pro její změnu. Proto není (bez dalšího) správný ani závěr zmíněný v rozhodnutích soudů nižších stupňů, že obviněnému D. T. muselo být zřejmé, že k prodeji předmětných nemovitostí v dražbě potřebuje souhlas Městského soudu v Praze, před nímž v té době probíhalo trestní stíhání obviněného P. S. Naopak dokonce zákonodárce sám uznal, že to tehdejší právní úprava neřešila a snad i připouštěla, aby k prodeji takto zajištěného majetku docházelo, a proto se rozhodl ji změnit (jakkoliv i to může být sporná otázka, nakolik mají mít určití věřitelé před jinými silnější právo, a to jen proto, že jsou poškozenými právě v trestním řízení, v němž orgány činné v trestním řízení využily tento zajišťovací institut; takové úvahy jdou ovšem nad rámec projednávané věci). Možná to byla i reakce zákonodárce právě na daný konkrétní případ. Nicméně k této úpravě došlo až poté, co byla ona problematická dražba provedena. Pravidla zavedená až posléze nelze uplatnit na uvedenou dražbu, jakkoliv se mohou zdát z dnešního pohledu samozřejmá.

53. K tomu lze doplnit, že do 1. 1. 2004, kdy vstoupil v účinnost zmíněný zákon č. 279/2003 Sb., mělo

podle zmocnění uvedeného v § 391b tr. ř., ve znění účinném do 31. 10. 2004, Ministerstvo financí v dohodě s Ministerstvem spravedlnosti upravit vyhláškou postup příslušných orgánů při zabezpečování a správě zajištěného majetku. Touto vyhláškou byla původně vyhláška Federálního ministerstva financí č. 61/1986 Sb., o prozatímní správě národního majetku, která však byla (bez náhrady) s účinností od 1. 1. 2001 zrušena zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích (viz § 66 bod 1. citovaného zákona). Uvedené ustanovení § 391b tr. ř. bylo s účinností od 1. 11. 2004 přesunuto do § 470 tr. ř., aby posléze bylo zrušeno již shora citovanou novelou provedenou zákonem č. 253/2006 Sb. V jiné spojitosti (se zajištěním výkonu trestu propadnutí majetku) pak trestní řád v § 349 tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2004, odkazoval na zvláštní právní předpis, jde-li o výkon rozhodnutí o zajištění majetku a postup při správě takového majetku (míněn přitom byl právě zákon o výkonu zajištění majetku a věci v trestním řízení). Jak již ovšem bylo uvedeno, šlo o zcela jiný důvod zajištění majetku a pro jiné účely (výkon trestu propadnutí majetku).

54. Výše zmíněný zákon č. 279/2003 Sb. (ZVZM) upravoval s účinností od 1. 1. 2004 správu zajištěného majetku a věci v trestním řízení. Poprvé byl tento zákon změněn až s účinností od 1. 4. 2006 (zákonem č. 113/2006 Sb.), proto lze pro účely posouzení nyní projednávané věci vycházet výlučně z původního znění tohoto zákona. Předně je třeba uvést, že zákon upravoval postup při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku nebo věci v trestním řízení (§ 1 odst. 1 ZVZM). Ustanovení zákona o postupu soudu se měla obdobně užít i na postup státního zástupce (§ 1 odst. 3 ZVZM), jinak se mělo postupovat podle trestního řádu (§ 1 odst. 4 ZVZM). Opatření k výkonu rozhodnutí o zajištění majetku byla obsažena v § 2 a násl. ZVZM, správa zajištěného majetku pak v § 9 ZVZM, podle něhož vykonával správu věci a práv, které tvoří zajištěný majetek, soud, který rozhodl o zajištění v prvním stupni, nebo na základě jeho pověření územní pracoviště Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, nebo soudní exekutor (§ 9 odst. 1 ZVZM). Jak již bylo zmíněno, ustanovení ZVZM o postupu soudu se obdobně užila i na státního zástupce (§ 1 odst. 3 ZVZM), tj. měl to být případně i státní zástupce, který rozhodl o zajištění v prvním stupni. Přejedání ze státního zástupce na soud však nevyplýval z původního znění uvedeného zákona, jak tvrdil soud prvního stupně ve svém usnesení. Toto pravidlo bylo zavedeno do citovaného zákona až jeho novelizací provedenou již několikrát zmíněným zákonem č. 253/2006 Sb. s účinností od 1. 7. 2006, a to novelizací § 1 ZVZM, do jehož odstavce 4 bylo tehdy inkorporováno toto pravidlo: „Podáním obžaloby nebo návrhu na potrestání podle zvláštního právního předpisu přechází správa zajištěného majetku na soud. Státní zástupce předá spolu s obžalobou nebo návrhem na potrestání soudu všechny doklady o úkonech jím učiněných při správě zajištěného majetku.“ Důvodová zpráva k této změně byla velmi stručná a odůvodňovala ji zpřesněním obecného odkazu o analogickém použití postupu soudu na státního zástupce, jinými slovy byl opět přiznán určitý nedostatek předchozí úpravy, která v tomto ohledu nebyla zcela jasná a přesná v otázce, kdo má spravovat majetek zajištěný v přípravném řízení státním zástupcem. Je pravdou, že i tehdy (v době konání dražby v nyní posuzovaném případě) se dovozovalo, že spolu s podáním obžaloby přechází oprávnění zrušit zajištění nároku poškozeného podle § 48 odst. 1 tr. ř. ze státního zástupce na soud, tj. senát, popřípadě samosoudce (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. Díl I. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 263), což trestní řád explicitně řeší až v úpravě účinné od 1. 8. 2013. V době konání dražby bylo možno usuzovat na takové pravidlo též z § 47a odst. 1 a 2 tr. ř., kde bylo řešeno upuštění od provedení zajišťovacích úkonů a zrušení zajištění v případě, že byla namísto zajištění složena peněžitá jistota, jakož i její zrušení nebo omezení.

55. To ovšem nutně neznamená, že takový názor byl všeobecně sdílen a znám, jak zjednodušeně (bez zákonné opory) dovodily soudy nižších stupňů v případě obviněného D. T. Nadto v daném případě nešlo vůbec o to, kdo je oprávněn zrušit zajištění majetku ve prospěch poškozených, ale o to, zda je možno i přes uvedené zajištění provést soudně nařízenou dražbu, či nikoli. Později přijaté pravidlo řešící tuto otázku výslovně však v té době v právní úpravě chybělo. Pokud jde o správu zajištěného

majetku, jakkoliv by bylo možno dospět k závěru, že s podáním obžaloby přechází skutečně na soud, pokud se dovozovalo, že právě on může zrušit zajištění, takový princip rovněž nevyplýval ze zákona č. 279/2003 Sb. Naopak při doslovném výkladu právní úpravy (v kombinaci § 1 odst. 3 a § 9 odst. 1 ZVZM) bylo třeba dovodit, že správa zůstává tomu orgánu, který rozhodl o zajištění v prvním stupni, a byl-li to státní zástupce v přípravném řízení, pak jemu. I proto došlo později k výslovné úpravě této otázky.

56. Z uvedeného je zřejmé, že právní úprava zajištění nároku poškozeného a správy zajištěného majetku se v daném období postupně utvářela, po zavedení prvotní úpravy a následném zjištění jejích nedostatků docházelo k postupné změně právních norem a nápravě některých nedostatků, nedokonalostí, nejasností či přímo chyb a mezer původní úpravy, tak, aby co nejlépe sloužila svému účelu. Nelze však uvedené nedostatky a nejasnosti klást k tíži osobám, které ji následně používaly. Je svým způsobem vinou státu, že přijal nejasnou úpravu, která nedávala jednoznačná vodítka, jak podle ní postupovat. Nesprávnými se proto jeví i velmi zjednodušené závěry soudů nižších stupňů přijaté v této trestní věci, že všem osobám zúčastněným na dražbě předmětných nemovitostí muselo být zřejmé, jaký byl správný postup, který odpovídá dnešním standardům a právní úpravě, která ovšem tehdy neexistovala.

57. Z právě podaného výkladu podle názoru Nejvyššího soudu vyplývá, že postup soudního exekutora D. T., který pravidelně komunikoval se státními zástupci, jejichž rozhodnutím došlo k zajištění předmětných nemovitostí, a který předem informoval o připravované dražbě jak Vrchní státní zastupitelství v Praze, tak i Městské státní zastupitelství v Praze, se nejvíce jeví být tak nestandardním a zjevně zločinným, jak se podávalo z rozhodnutí soudů nižších stupňů. Soudní exekutor D. T. pověřený soudem k provedení exekuce totiž zaslal oběma uvedeným orgánům činným v trestním řízení více než měsíc před konáním dražby přípis, v němž je informoval o přípravě dražby, současně jim doručil i dražební vyhlášku a usnesení o stanovení ceny nemovitých věcí, která představuje nejnižší podání v dražbě (viz dokumenty založené v příloze ke spisu vedenému pod sp. zn. 7 T 10/2014 a doručenkou). Podobně zřejmě informoval i exekuční soud (jak uzavřel i soud prvního stupně, ačkoliv v exekučním spise o tom podle soudu prvního stupně neexistuje žádný záznam). Na základě toho lze jen stěží přijmout závěr o zločinném záměru exekutora D. T. utajeně a protiprávně prodat v předem domluvené dražbě předmětné nemovitosti, pokud o svém plánovaném postupu velmi zevrubně informoval nejen soud, jemuž byl odpovědný, ale dokonce i orgán činný v trestním řízení, který provedl zajištění těchto nemovitostí a podle doslovného znění tehdejší právní úpravy měl vykonávat i jejich správu v průběhu zajištění. Kromě toho jakémusi tvrzenému zločinnému „komplotu“ větší okruhu osob (obviněným P. S. počínaje, přes soudního exekutora a zřejmě i soudce exekučního soudu či ostatní účastníky dražby, až po manžele F.), jak původně naznačoval státní zástupce, vůbec nic nenavzdává, rozhodně nic takového dosud nebylo prokázáno (alespoň takové závěry nevyplývají ze žádného rozhodnutí soudů nižších stupňů). Naopak též s přihlédnutím k nejasné úpravě vztahu správy zajištěných věcí (kterou podle doslovného výkladu mělo vykonávat státní zastupitelství) a pravomoci rozhodnout o zrušení zajištění, která (i podle výkladu v odborné literatuře) náležela senátu Městského soudu v Praze, jak byla rozvedena shora, lze při uvedeném známém faktickém postupu soudního exekutora jen stěží vyvodit, že by naplnil znaky úmyslného trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 2 písm. a) tr. zák. Naopak za současného stavu poznání (nebude-li zjištěna nějaká zcela zásadní nová skutečnost) lze dokonce uvést, že úmysl mařit rozhodnutí státního zástupce o zajištění předmětných nemovitostí v XY je shora uvedenými listinami dokládajícími postup soudního exekutora vyvrácen, neboť D. T. plně a zevrubně informoval právě ten orgán činný v trestním řízení, který provedl ono zajištění, jež mělo být nezákonnou dražbou zmařeno. Právě tímto plným informováním je však jeho úmysl vyvrácen. Postup soudního exekutora D. T. dokonce nebyl ani v přímém rozporu s nějakým konkrétním ustanovením trestního řádu, protože pravidlo o nepřipustnosti dražby věcí zajištěných ve prospěch poškozených v trestním řízení bylo zavedeno do trestního řádu až po provedení této dražby. Nadto státní zástupce byl plně vybaven

informacemi o probíhající dražbě, které nijak nebránil, a rozhodnutí o její kriminalizaci učinil až s notným časovým odstupem. Jinými slovy, buď ji sám v dané době považoval za zákonnou, anebo jí vědomě svým postupem nezabránil, ač tak učinit mohl, a to minimálně tím, že by se v souladu s později prezentovaným výkladem tehdejší právní úpravy obrátil na Městský soud v Praze, aby ten učinil opatření bránící této dražbě.

58. Kromě toho z průběhu dražby, počtu účastníků dražby, výše vyvolávací ceny a nakonec vydražené částky, která několikanásobně převyšovala vyvolávací cenu, dosud nic (z toho, co je známo z dosavadního spisového materiálu) nenasvědčuje tomu, že by šlo o nějaké účelové „spiknutí“, jak původně naznačoval státní zástupce, že by dovolatel byl dohodnut s dalšími osobami na vyvedení zajištěného majetku na úkor dalších osob. Dovolatel se účastnil veřejné dražby, v rámci níž podal nejvyšší nabídku, která výrazně převyšovala vyvolávací cenu, jež navíc předtím nebyla zpochybněna ani exekučním soudem, nakonec ani státním zástupcem, jemuž byla předem známa. Tato zjištění tak nasvědčují tomu, že byla dosažena maximální možná cena, kterou bylo možno dosáhnout nuceným prodejem, jakkoliv je obecně známo, že v rámci nucených prodejů dražbou, a to zvláště u větších celků, nemusí být dosaženo vždy té částky, která by byla dosažena za jiných okolností v rámci soukromoprávních vztahů.

59. Jak bylo shora rozvedeno, dosud nic nenasvědčuje spáchání trestného činu exekutorem D. T. Pokud by mělo být dovozeno, že se skutečně dopustil výše uvedeného trestného činu, musely by soudy nižších stupňů po náležitém prokázání všech nezbytných skutečností státním zástupcem jednoznačně uzavřít, že zmíněný exekutor si byl vědom alespoň možnosti, že svým protiprávním postupem může zmařit výkon rozhodnutí státního zástupce tím, že zcizí věc, jíž se týká výkon rozhodnutí, a byl s tím srozuměn. Součástí toho by muselo být též jednoznačné prokázání (bez důvodných pochybností), že tento exekutor nejednal v případném omylu o mimotrestní normě (jíž se trestní zákon nedovolával) ohledně oprávněnosti vlastního postupu při provádění dražby. Případný omyl o mimotrestní normě by bylo třeba posoudit jako skutkový negativní omyl o okolnosti zakládající trestní odpovědnost, který vylučuje úmyslné zavinění. Pochybnosti přitom svědčí obviněnému, v tomto případě dovolateli jako osobě, jíž by měly být zabráněny věci údajně pocházející z uvedeného trestného činu. Jinými slovy bylo by na státním zástupci, aby bez důvodných pochybností prokázal, že soudní exekutor zcela vědomě a záměrně jednal protiprávně při provádění uvedené dražby, a porušoval tak právní předpisy týkající se dražby věcí zajištěných pro účely uspokojení nároků poškozených. Vzhledem k tomu, že však rozhodné ustanovení řešící kolizi exekuce a zajištění nároku poškozených v tehdejší trestním řádu nebylo, není možné dovodit toto porušení.

60. Navíc se soudy nižších stupňů vůbec nevypořádaly s další zásadní otázkou, nakolik předmětné nemovitosti vydražené dovolatelem mohou být výnosem z trestné činnosti, pokud dovodily pouze spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí soudním exekutorem provádějícím dražbu zajištěných věcí (nadto ještě nesprávně, jak bylo rozvedeno shora). Vztah výnosu z trestné činnosti (tedy majetku pocházejícího z trestného činu) a trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, který nepředpokládá vznik obohacení, ale je jím chráněn zájem státu na respektu k rozhodnutím orgánů veřejné moci, zůstal v tomto směru neobjasněn. Zároveň lze obtížně hovořit o výnosu z trestné činnosti, jestliže nebylo zjištěno, že by byl nějaký zjevný nepoměr mezi cenou nemovitostí, za kterou byly vydraženy, a jejich reálnou cenou, která naopak podle dosavadních poznatků byla dosažena právě onou dražbou, pokud dovolatel zároveň tuto cenu skutečně také zaplatil (tj. došlo k ekvivalentní výměně hodnot).

d) K dobré víře dovolatele

61. Dovolatel ve svém dovolání dále namítal, že předmětné nemovitosti v XY nabyly v dobré víře originárním způsobem (dražbou) na základě v té době legálního postupu, který byl po formální stránce v souladu se zákonem. To ostatně konstatoval i soud prvního stupně, který výslovně uvedl, že

se dovolatel nedopustil ničeho nezákonného. K tomu dovolatel doplnil, že předpokládal a spoléhal se, že postup soudního exekutora jako orgánu vykonávajícího veřejnou moc je v souladu se zákonem, stejně tak zcela důvěřoval tomu, že se dražba koná v souladu se zákonem. To ostatně nebylo v dosavadním trestním řízení ničím vyvráceno.

62. Soud prvního stupně se výslovně nezabýval otázkou dobré víry dovolatele při nabytí předmětných nemovitých věcí, byť nakonec konstatoval, že jednal v dobré víře, a řešil pouze jako předběžnou otázku, zda se dovolatel účastnil na trestném činu exekutora D. T., jenž se podle (nesprávných) závěrů soudu dopustil trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí. Přitom i soud prvního stupně, jemuž dal v tomto směru za pravdu i stížnostní soud, dospěl k závěru, že dovolatel L. F. se neúčastnil na uvedeném trestném činu, neboť nebyl zjištěn na jeho straně úmysl, který je nezbytným předpokladem pro vyvození trestní odpovědnosti pomocníka trestného činu (dokonce musí jít o tzv. dvojí úmysl - jednak k vlastnímu jednání, jednak k úmyslnému jednání hlavního pachatele). Neprokázalo se totiž, že by byl součástí nějakého zločinného spolčení obviněného P. S., exekutora D. T., soudce, věřitele a eventuálně i znalce, který podával v rámci dražební vyhlášky znalecký posudek, případně dalších osob. Takovému závěru neodpovídaly podle soudu prvního stupně předložené důkazy (a to žádný přímý důkaz, ani uzavřený řetězec důkazů nepřímých). V tomto směru lze sice souhlasit se soudy nižších stupňů, nicméně stejně tak nebyly opatřeny a provedeny důkazy svědčící ve prospěch toho, že by se vůbec D. T. dopustil uvedeného trestného činu, jak bylo rozvedeno shora. Soud prvního stupně pouze lakonicky konstatoval, že dovolatel jednal v dobré víře, a stížnostní soud se tím vůbec nezabýval.

63. Nejvyšší soud k tomu předně připomíná opět ustanovení znění § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku účinné do 31. 1. 2019, podle něhož mohl soud uložit zabránění věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za trestný čin anebo která byla, byť jen zčásti, nabyta za věc získanou trestným činem nebo za věc tvořící odměnu za trestný čin, pokud hodnota věci, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, nebyla ve vztahu k hodnotě nabyté věci zanedbatelná, a jestliže taková věc náležela jiné osobě, na kterou pachatel převedl tuto věc nebo která ji jinak nabyla. Zákonný text tedy nijak nezohledňoval, zda třetí osoba nabyla věc, jež má být zabráněna, v dobré víře, či naopak ve zlé víře (tedy zda je taková osoba tzv. *bonae fidei possessor* či naopak *malae fidei possessor*). Požadavek zlé víry držitele, jemuž má být věc zabráněna, jakkoliv jde zdánlivě nad rámec zákonného ustanovení, je však třeba dovodit výkladem, jak bude rozvedeno níže. Naopak dobrou víru je třeba chránit a osobě, jež věc získala v dobré víře, nelze zásadně zabrat věc podle citovaného ustanovení.

64. Ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, upravující možnost za určitých podmínek zabrat věc náležející i jiné osobě než pachateli trestného činu, bylo do trestního zákoníku, jak již bylo shora nastíněno, zavedeno novelou provedenou zákonem č. 55/2017 Sb. s účinností od 18. 3. 2017. Uvedenou novelizací došlo k implementaci už zmíněné „konfiskační“ směrnice (směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 2014/42/EU - viz shora, dále jen „směrnice“). Konfiskace majetku třetích osob, jejíž promítnutí do vnitrostátního práva představuje právě ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku, je upravena v čl. 6 směrnice. Podle čl. 6 odst. 1 směrnice členské státy přijmou nezbytná opatření umožňující konfiskaci výnosů nebo jiného majetku, jehož hodnota odpovídá výnosům z trestné činnosti, který byl přímo či nepřímo převeden podezřelou nebo obviněnou osobou na třetí osobu, nebo který třetí osoby nabyly od podezřelé či obviněné osoby, alespoň v případech, kdy tyto třetí osoby na základě konkrétních skutečností a okolností, včetně toho, že převod byl proveden nebo k nabytí došlo bezúplatně nebo výměnou za finanční částku výrazně nižší, než je tržní hodnota, věděly nebo měly vědět, že účelem převodu nebo nabytí bylo vyhnout se konfiskaci. Podle čl. 6 odst. 2 směrnice nejsou ustanovením čl. 6 odst. 1 směrnice dotčena práva třetích osob jednajících v dobré víře.

65. Jinými slovy uvedená směrnice, která byla důvodem změny tuzemské právní úpravy, výslovně

počítá s ochranou dobré víry i přímo ve svém textu. Ochrana dobré víry třetích osob je vedle ustanovení čl. 6 odst. 2 směrnice zmíněna i v důvodové zprávě k zákonu č. 55/2017 Sb., jímž bylo zavedeno ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku. Podle této důvodové zprávy nová úprava umožňuje užít rozšířené zabavení majetku i na majetek, který v rozhodném období nabyly od pachatele třetí osoby, pokud při jeho nabytí nebyly v dobré víře, tj. tyto osoby věděly o nezákonném původu majetku či o nezákonném účelu převodu takového majetku na ně. Třebaže tedy přijatý zákonný text v § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku (případně v jiném navazujícím ustanovení) výslovně nepočítá s ochranou dobré víry, je třeba tuto ochranu dovodit přinejmenším výkladem, a to za užití metody historické, komparatistické a teleologické. Z historického výkladu vyplývajícího z důvodu přijetí novelizovaného ustanovení, na základě implementace směrnice, která výslovně počítá s touto ochranou, a vzhledem k textu doprovodné důvodové zprávy je zapotřebí dovodit, že nabytí v dobré víře má být chráněno a zabrání takové věci třetí osobě, byť by tato věc ve skutečnosti byla výnosem z trestného činu (což navíc v tomto případě nebylo ani zjištěno – viz výše), zásadně není možné.

66. Ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku je tak podle názoru Nejvyššího soudu nutno vykládat v souladu s uvedenou směrnicí, která předcházela a iniciovala přijetí zákona č. 55/2017 Sb., jímž byla zavedena rozšířená možnost zabrat věci i třetím osobám. Povinnost interpretovat národní právo v souladu se závaznou normou práva Evropské unie, která není přímo použitelná a k jejíž implementaci slouží vykládané pravidlo, totiž vyplývá z principu loajality ve smyslu čl. 4 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii, jakož i z judikatury Soudního dvora Evropské unie [viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 1984, sp. zn. C-14/83 (Von Colson a Kamann), nebo rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 11. 1990, sp. zn. C 106/89 (Marleasing)]. I tento eurokonformní výklad přitom vede k jednoznačnému závěru, že při ukládání ochranného opatření zabrání věci podle § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku je soud povinen zkoumat, zda třetí osoba, jejíž majetek má být zabrán, jej nabyla od pachatele trestného činu v dobré víře (pak jí toto ochranné opatření zásadně nelze uložit), či zda věděla nebo měla vědět, že převáděný majetek je nezákonného původu nebo že jde o účelový převod s cílem vyhnout se propadnutí či zabrání převáděných věcí (zde jsou vlastně parametry tzv. zlé víry).

67. Po přezkoumání nyní posuzované námitky dovolatele proto dospěl Nejvyšší soud k závěru, že soudy nižších stupňů pochybily, jestliže se i přes nutnost interpretovat ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 2014/42/EU nevypořádaly s otázkou, zda dovolatel nabyl předmětné nemovité věci v dobré víře ve správnost postupu soudního exekutora jako orgánu vykonávajícího veřejnou moc, či zda u něj chyběla tato dobrá víra, a to i přesto, že dovolatel se dovolával své dobré víry v průběhu celého řízení. Navíc však soudy pochybily především v tom směru, že vlastně vycházely z dobré víry dovolatele (viz alespoň takto vyznívající pasáž odůvodnění usnesení soudu prvního stupně, v němž označuje zlou víru dovolatele za pouhé ničím nepodložené tvrzení státního zástupce), přesto nezohlednily tuto dobrou víru a rozhodly o zabrání věcí nabytých v dobré víře. Z uvedených důvodů shledal Nejvyšší soud i tuto námitku dovolatele důvodnou.

68. Dovolací soud nad rámec právě uvedeného podotýká, že důležitým důkazem pro posouzení, zda dovolatel nabyl předmětné nemovitosti v dobré víře, či nikoliv, je protokol o průběhu dražby konané dne 1. 12. 2005, z něhož vyplývá, že se dražby účastnilo šest subjektů, přičemž nejnižší podání činilo 5 067 000 Kč, že po příhozech ostatních účastníků dražby učinil nejvyšší podání dovolatel L. F. na částku ve výši 29 030 000 Kč. Rovněž z dalších listin je zřejmé, že konání dražby bylo veřejně avizováno a že o účast v ní projevil zájem hned několik uchazečů. Tyto okolnosti podle Nejvyššího soudu naznačují, že nešlo o tzv. spřátelenou dražbu, jejímž předem domluveným vítězem měl být dovolatel, jak tvrdil státní zástupce, jehož úkolem je rozhodné skutečnosti nejen tvrdit, nýbrž i prokazovat.

69. Pokud by soudy nižších stupňů interpretovaly ustanovení § 101 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku eurokonformním způsobem, tedy s přihlédnutím k nutnosti chránit majetek nabytý v dobré víře

třetími osobami, musely by se důkladně zabývat okolnostmi, za kterých dovolatel nabyl předmětné nemovité věci a musely by pro pozitivní rozhodnutí o zabrání předmětných nemovitostí mít za prokázané, že nabyvatel (zde dovolatel) věděl alespoň o možnosti, že převáděný majetek je nezákonného původu nebo že jde o převod účelový s cílem vyhnout se propadnutí či zabrání převáděných věcí. Tomu by pak zpravidla nasvědčovala velmi nízká a neodpovídající cena, zcela nestandardní podmínky nabytí apod. To však v této věci nebylo zjištěno, jak již bylo rozvedeno shora.

70. I z uvedených důvodů je proto třeba považovat rozhodnutí soudů nižších stupňů za nesprávná a nezákonná, a již jen proto (vedle dalších důvodů, jak vyplývá z jiných pasáží tohoto usnesení) musela být zrušena.

e) K přiměřenosti ochranného opatření zabrání věci

71. Dovolatel uplatnil další námitku spočívající v tom, že k uložení ochranného opatření, tj. zabrání předmětných nemovitých věcí, došlo se značným časovým odstupem (k retroaktivitě viz výše), obviněný je získal a následně držel v dobré víře, a to po dobu delší, než právní řád žádá pro vydržení nemovitých věcí získaných v dobré víře.

72. Všechny tyto aspekty se promítají mimo jiné též do zásady přiměřenosti vyjádřené v § 96 tr. zákoníku, podle jehož prvního odstavce nelze ochranné opatření uložit, není-li přiměřené jak povaze a závažnosti pachatelem spáchaného trestného činu a nebezpečí, které od pachatele v budoucnu hrozí pro zájmy chráněné trestním zákonem, tak i osobě pachatele a jeho poměrům. Podle § 96 odst. 2 tr. zákoníku újma způsobená uloženým a vykonávaným ochranným opatřením nesmí být větší, než je nezbytné k dosažení jeho účelu. I z uvedeného ustanovení o zásadě přiměřenosti ochranného opatření je zjevné, že vychází z dřívějšího pojetí ochranných opatření (viz shora), které bylo notně pozměněno právě po implementaci výše citované směrnice (v důsledku postihu výnosů z trestné činnosti i u osob, které nejsou pachateli trestného činu nebo činu jinak trestného). Přesto či spíše právě proto je třeba ještě důsledněji zvažovat princip přiměřenosti i při ukládání ochranných opatření spočívajících v zabrání věci třetím osobám, které nemají přímý vztah k trestné činnosti. Právě tyto osoby je třeba především chránit, se zásadou přiměřenosti této sankce velmi úzce souvisí i ochrana dobré víry, jak bylo rozvedeno shora. Je třeba zvažovat, zda je skutečně odčerpáván výnos z trestné činnosti, nebo zda je odčerpáván profit z trestné činnosti (jakákoliv ekonomická výhoda z ní pocházející) osobě, která se sice přímo trestného činu neúčastnila, ale kořistila z něj, měla z něj prospěch. Pokud je ovšem zjištěno, že tato třetí osoba nabyla věc úplatně za odpovídající cenu, a to navíc v dobré víře, jeví se jakýkoliv postih (třeba i odčerpáním jejího majetku bez náhrady) jako zcela zjevně nepřiměřený, tedy v rozporu s ustanovením § 96 tr. zákoníku.

73. Ovšem ani tím se soudy nižších stupňů nezabývaly, a i v tom je třeba spatřovat chybu v jejich postupu, tedy i důvod pro zrušení jejich rozhodnutí. V tomto směru se jeví jako zřejmé, že veřejný žalobce i soudy nižších stupňů byly snad vedeny snahou dosáhnout zabrání těch věcí, které byly původně zajištěny ve prospěch poškozených v kauze H-SYSTEM, aby snad tito poškození byli uspokojeni z věcí zabraných státem dovolateli (jakkoliv by zřejmě takový postup podle stávající právní úpravy nebyl možný). Není ovšem možné napravovat jednu křivdu spáchanou na určité skupině osob křivdou jinou, a to tím, že by byla uložena majetková sankce osobě, která se podle dosavadních zjištění nedopustila žádného trestného činu a ani se na něm neúčastnila, naopak úplatně za tržní cenu a v dobré víře nabyla předmětné nemovitosti, a to jen proto, aby stát získal majetkovou hodnotu, z níž by následně (případně) uspokojil poškozené z jiné trestní věci. Takový postup se příčí vnímání spravedlnosti, je vůči dovolateli zjevně nepřiměřený, a proto za uvedených podmínek mu nelze ochranné opatření vůbec uložit.

VI.

Závěrečné shrnutí

74. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud shledal důvodnými námitky dovolatele týkající se především neexistence trestného činu, z něhož by pocházely jím nabyté nemovitosti, porušení ochrany dobré víry při jejich nabytí a přiměřenosti uloženého ochranného opatření zabrání věci, podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil jak napadené usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 1. 2019, sp. zn. 7 To 469/2018, tak jemu předcházející usnesení Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 6 T 262/2015, a současně zrušil i další rozhodnutí obsahově navazující na zrušená rozhodnutí, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. pak Obvodnímu soudu pro Prahu 2 přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

75. V dalším řízení bude na soudech nižších stupňů, aby ve věci znovu rozhodly. Nezmění li se zásadně skutkový stav doposud zjištěný soudy nižších stupňů, nebude možno uložit ochranné opatření zabrání věci dovolateli L. F. Dosud totiž především nebylo zjištěno, že by předmětné nemovitosti byly výnosem z nějakého konkrétního trestného činu, u něhož by bez důvodných pochybností byly prokázány veškeré nezbytné skutečnosti naplňující všechny jeho znaky (tj. především znaky skutkové podstaty, a to včetně znaků subjektivní stránky - zavinění). Nebylo ani zjištěno, že by dovolatel L. F. jako tzv. třetí osoba, která se podle dosavadních závěrů nedopustila žádného trestného činu a ani se na něm neúčastnila, nejednal při nabytí nemovitostí v dobré víře. Uložení majetkové sankce ztlačující do majetkových poměrů se značným časovým odstupem, na základě nově přijaté právní úpravy osobě jednající v dobré víře se nejvíce ani přiměřené, jak bylo rozvedeno shora. Pokud tedy státní zástupce nenabídne zcela nové zásadní důkazy k prokázání vlastních tvrzení o zlé víře dovolatele L. F. a o jeho zapojení do machinací s předmětnými nemovitostmi, které dosud soudy nižších stupňů odmítaly a považovaly je za ničím nepodložené úvahy, nebude možno za nynějšího stavu uložit dovolateli uvedenou majetkovou sankci.